

Cuprins

<i>Prefață</i> (Radu Ioanid)	5
„Să-i omorîm pe toți”	11
Din spatele Cortinei de Fier	16
Cine se aseamănă se adună	23
Contractul.....	31
1981 – Misiuni.....	51
O seară în februarie.....	59
Un eșec glorios	68
1982 – București-Paris	79
Începutul sfârșitului	87
Nota de plată	92
Secretele dăunează grav sănătății	109
Procurorii întrebă, martorii se fac că răspund	122
„Adio, dar rămîn cu voi” – în loc de concluzii	131
<i>Cronologia contactelor grupării lui Carlos cu Securitatea</i>	139
<i>Anexe</i>	141
<i>Index de nume</i>	249

Această carte a apărut cu sprijinul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc.

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

TOFAN, LIVIU

Șacalul Securității: teroristul Carlos în solda spionajului românesc / Liviu Tofan;

pref. de Radu Ioanid. – Iași: Polirom, 2013

Index

ISBN print: 978-973-46-3440-8

ISBN ePub: 978-973-46-3716-4

ISBN PDF: 978-973-46-3717-1

I. Ioanid, Radu (pref.)

323.28(87) Carlos

929 Carlos

Printed in ROMANIA

LIVIU TOFAN

ȘACALUL SECURITĂȚII

**Teroristul Carlos în solda
spionajului românesc**

Prefață de Radu Ioanid

POLIROM
2013

Un eșec glorios

Într-adevăr, Europa Liberă a continuat să fie auzită, fără nici o întrerupere, pînă dincolo de sfîrșitul regimului Ceaușescu, al Securității (cît de cît) și chiar al lui Carlos&Co. Într-un fel, atentatul chiar ne-a întărit și îndîrjit. Deși autorii sau inițiatorii nu erau cunoscuți, un lucru era foarte clar: anume că, așa cum lăsa să se înțeleagă și mesajul lui Glenn Ferguson, RFE/RL își făcea treaba foarte bine dacă îi deranja pe unii într-atît încît aceștia să recurgă la asemenea măsuri extrem-disperate și, în cele din urmă, inutile. Rezultatul efectiv al atentatului a fost scoaterea în evidență a rolului deosebit al Europei Libere. Chiar cu începere din 1981, administrația Reagan, cu o nouă abordare, mult mai fermă, a complexului relațiilor Est-Vest, avea să acorde RFE/RL o importanță tot mai mare, în primul rînd sub imperiul evoluțiilor din Polonia, dar și ca urmare a aventurii militare sovietice din Afganistan¹.

La prima vedere, ratarea atentatului de la München pare greu de înțeles. Executantul Weinrich știa foarte bine unde se găsea secția românească în acea clădire lungă cu multe aripi transversale. Nu avea cum să pună bomba din greșeală în altă parte. Doar dacă a greșit cu intenție. Weinrich mai știa și că, pentru cei mai mulți angajați ai Europei Libere, programul de lucru era de la 9 la 17, de luni pînă vineri, emisiunile difuzate seara și dimineața devreme fiind preînregistrate.

1. Din 1985, RFE/RL a lansat un serviciu numit Radio Free Afghanistan în limbile dari și paștu.

Doar cei care lucrau în ture, cum am văzut, în secțiile de știri – redactori, crainici și dactilografe –, adică o mică parte a celor circa o mie de angajați, se aflau în clădire în afara programului obișnuit de lucru. Momentul ales pentru detonarea bombei – sîmbătă seara, aproape de ora 22 – arată, cum a conchis și poliția germană, că s-a dorit evitarea unui număr mare de victime. Cum rămînea atunci cu dorința lui Pleșiță de a-i „omorî pe toți”? Ce n-a înțeles Pleșiță decît prea tîrziu era că planul lui Weinrich și Carlos a fost, în cele din urmă, de a se face doar că „aruncă în aer” Radio Europa Liberă. Pe de-o parte, atentatul trebuia să pară impresionant, iar explozia și distrugerile materiale chiar au fost astfel. Carlos putea afirma, ceea ce a și făcut, cu tupeu, că a executat un atentat „ca la carte”. Trebuia să păstreze aparențele pentru că avea nevoie de sprijinul Bucureștiului, de armele și „plasticul” de la Securitate. De cealaltă parte, Sergiu Nica și ceilalți de la CIE n-au fost deloc mulțumiți, dar nici n-au avut curajul să-i reproșeze lui Carlos prea apăsător eșecul de la München. Oricum, investiseră deja prea mult în relația cu Șacalul, poate mai ieșea totuși vreun profit.

Fapt este că departamentul românesc de la Europa Liberă era foarte bine protejat prin poziționarea sa, iar un atac țintit ar fi fost foarte riscant și nu s-ar fi putut executa decît cu mijloace pe care Carlos și Weinrich nu le-au luat în calcul niciodată pentru „tangoul” münchenez – lansatoare de grenade. Teroriștii nu se puteau apropia de acea parte a clădirii unde se găsea departamentul românesc pentru că era despărțită de stradă de un zid de 2 metri care se întindea din extremitatea stîngă a perimetrului pînă la intrarea principală de la mijlocul clădirii. Pe schița lui Weinrich, acest zid este marcat cu „WALL I” și „WALL II”¹. Era de fapt un singur zid, întrerupt doar de o poartă metalică culisantă, niciodată folosită (prevăzută pentru accesul pompierilor). Pentru curioși, această poartă

1. Anexa 31.

foarte lată avea avantajul că se afla exact în dreptul aripii departamentului românesc, oferind cea mai bună perspectivă. Dar pentru a te apropia de departamentul românesc trebuia să treci dincolo de acea poartă sau de zid. Acolo, la parterul aripii respective, se găsea și cea mai simplă și mai directă cale de acces spre secția românească: o ușă prevăzută ca ieșire pentru cazuri de urgență, în dreptul unei scări secundare. Cine ar fi intrat pe acea ușă și ar fi urcat treptele s-ar fi găsit exact în mijlocul redacției românești – la stînga erau birourile din aripa L, iar la dreapta se făcea cotul spre coridorul principal. Nu există însă nici un indiciu, în nici o descriere, în nici o schiță a CIE sau a lui Weinrich, că ar fi știut despre această cale de acces. Or, în redacția românească, nu exista vreun angajat care să nu fi știut de acea ușă cu geamuri care dădea în parcare și pe lîngă care treceai obligatoriu ori de cîte ori coborai cu treabă la birourile secției personal de la parter (în acel colț al clădirii se afla chiar și biroul președintelui RFE/RL) sau la biblioteca ori la cabinetul medical de la demisol. Este evident, cum am mai spus, că Securitatea nu avea un agent infiltrat în departamentul românesc. Dar...

Dar aveau o „sursă”, considerată de ei foarte importantă, în biroul directorului de la Central News Division. Klara B., nume de cod „Baltazar”, era o veche angajată a radioului și ajunsese secretara directorului CND Jim Edwards. Fusesse recrutată de Securitate prin soțul ei, tot cetățean german, care era angajat civil la o bază americană. Numai că defectarea lui Mihai Pacepa în 1978 îi obligase să intre „în adormire”, adică să înceteze orice activitate de spionaj și să șteargă toate urmele. Cuplul „Baltazar” a fost un timp sub observația serviciilor speciale americane și vest-germane, iar pe 8 mai 1981 Klara B. a fost reținută chiar în sediul radioului. Perchezițiile făcute la locul de muncă și la domiciliu nu au produs dovezi incriminatoare, iar Pacepa, dintr-un motiv sau altul, nu a venit din Statele Unite pentru a depune mărturie în acest caz. Situație în care autoritățile vest-germane au clasat – ușurate – dosarul,

iar sursa „Baltazar” a părăsit Europa Liberă prin desfacerea contractului de muncă. Din poziția pe care a avut-o, Klara B. ar fi putut să transmită la București documente interne din sfera managementului american, dar, din câte pot să-mi dau eu seama (am cunoscut-o și știu destul de bine care îi erau atribuțiile), n-ar fi avut cum să furnizeze Securității informații prea valoroase despre departamentul românesc, cu care nici nu era în contact.

O altă „sursă”, un agent adevărat de astă dată, dar al KGB-ului, era supărată foc. Cum de nu l-au avertizat, i-a reproșat Oleg Tumanov ofițerului său de legătură la prima lor întâlnire (la Viena) de după atentat; putea să pătească ceva dacă s-ar fi aflat în birou când a explodat bomba. Într-adevăr, biroul lui Tumanov se afla în aripa C, cel mai puternic afectată, după aripa B de vizavi și corpul central care le unea, și se număra printre încăperile avariate de explozie. N-am știut nici noi, s-a scuzat ofițerul de legătură. Oleg Tumanov avea să ajungă redactor-șef (interimar) al departamentului rusesc. S-a repleat în pripă la Moscova în 1986, speriat că un defector al KGB-ului ar fi putut să-l deconspire¹.

Despre ce știa sau nu știa KGB-ul referitor la atentatul de la München s-ar mai putea spune ceva. Locotenent-colonelul Jozsef Varga și-a informat superiorii de îndată ce a realizat ce se pune la cale, iar conducerea KGB-ului a fost informată în scris, printr-un raport adresat lui Iuri Andropov personal. În paralel, rezidentul KGB de la Budapesta a fost ținut la curent verbal. De la superiorii săi, Varga a aflat că KGB-ul avea de gând să transmită informația francezilor, știind că aceștia îi acordau lui Carlos o atenție specială². Dacă informația a

1. A se vedea capitolul „Agentul KGB Oleg Tumanov” din *Securitatea contra Radio Europa Liberă*, de Richard Cummings, Ed. Adevărul, București, 2011.
2. Intenția era de a mai „încălzi” puțin relațiile foarte proaste cu Franța.

fost într-adevăr dată mai departe nu se știe. Cel mai probabil nu a fost, căci francezii i-ar fi avertizat pe germani. Or, nu a existat nici un fel de avertisment¹.

Foarte mulțumit de isprava de la München era în schimb Carlos. A doua zi după atentat, „Steve” îl sună pe Carlos la Budapesta și-i spune că „familia s-a reunit, tuturor le merge bine”, ceea ce vrea să spună că toți participanții la acțiunea de la München s-au repliat fără incidente. Mai pe seară îl sună din Spania o persoană neidentificată, care mai întâi îl felicită pe Carlos, apoi îi spune că „Schepp” și „secretara” au ajuns cu bine acasă. Într-o referire aluzivă la atentat, Carlos spune că „era și timpul să se întâmple, chestiunea m-a preocupat foarte mult și îmi întârzia celelalte afaceri”. Într-o altă convorbire interceptată, Carlos dă chiar detalii despre modul de operare: dispozitivul exploziv, adus la München de alți doi „colegi”, a fost plasat chiar de „Steve”, iar la măsurile de acoperire au participat „numeroși” colaboratori².

Dacă Șacalul era atât de mulțumit de atentatul de la München, ne putem întreba de ce nu l-a revendicat, de ce nu și-a asumat paternitatea. Era practic o regulă pe atunci ca grupările teroriste să-și asume atentatele comise, etalându-și astfel potența și sporindu-și „prestigiul”. În cazul atentatului asupra Europei Libere, lucrurile stăteau puțin altfel, din mai multe motive. Fusese o comandă executată pentru terți – Securitatea –, deci mai greu de explicat prin prisma motivației politico-ideologice „nobile” și „altruiste” a „Organizației Revoluționarilor Internaționali”, cum s-a autointitulat banda lui Carlos. Apoi, faptul că fusese o operațiune ratată complica lucrurile – nimeni nu-și asumă un eșec de bunăvoie. În sfârșit, Carlos nu avea nici un interes să și-i pună în cap pe americani. În toată cariera sa de terorist pe cont propriu, Carlos nu a atacat niciodată vreun obiectiv american (cu excepția Europei

1. KGB-ul a scontat probabil pe o compromitere a României/a lui Ceaușescu ca urmare a executării atentatului.

2. Anexa 29.

Libere) sau vreo instituție/oficialitate israeliană, evitînd astfel să-i provoace pe cei mai periculoși vînători de teroriști – CIA și Mossad. Singurele sale acțiuni (nereușite) împotriva unor obiective evreiești/israeliene s-au produs în perioada 1970-1975, cînd a activat în cadrul formațiunilor extremiste palestiniene. Revenind la atentatul de la Munchen, Carlos însuși ne dă, într-o convorbire interceptată de unguri, un fel de explicație: „Afacerea va rămîne un succes numai dacă nu se va afla nimic, altfel nu mai e interesant, ci de-a dreptul periculos”. Exact așa gîndesc în acel moment, dar din alte motive, serviciile secrete est-europene (cu excepția Securității, desigur), și asta va avea consecințe care îl vor determina pe Carlos puțin mai tîrziu să se mute de la Budapesta la București.

„Familia” lui Carlos se reunește la Budapesta pe 26 februarie pentru a face planuri de viitor. Gazdele Carlos și Magdalena Kopp îi primesc pe rînd pe „Steve”-Weinrich, „Abul Hakam-Ali”, Tarik Salameh (poreclit de unguri „micuțul killer”), „Erik”-Groven și „Santiago”. „Andrei Nițescu” este înștiințat că vor face în curînd un „concediu” în România. Fapt este că pe 6 martie 1981 Carlos și Weinrich sosesc la București, unde sunt luați la întrebări cu privire la acțiunea de la Munchen. Despre cele discutate cu oamenii Securității externe, un raport al STASI¹ spune că Șacalul „a fost elogiat pentru acțiune la cel mai înalt nivel al serviciului secret”. Realitatea este că nu prea aveau de ce să-l „elogieze” pe Carlos, iar Magdalena Kopp, ceva mai bine informată pe acest subiect decît STASI, a spus-o foarte clar: românii nu au fost deloc mulțumiți. Carlos le rămînea dator.

Tot nemulțumite erau, cum am spus puțin mai înainte, și celelalte servicii secrete comuniste, dar din alte motive. Prin acțiunea antiamericană de la Munchen, o acțiune inadecvată și, pe deasupra, total inefficientă, Carlos devenea un factor de risc din punct de vedere politico-diplomatic pentru „statele socialiste”. Riscul era ca în Occident să se afle că banda lui

1. Anexa 1.